

самозрозуміння як чоловіка чи жінки, невідповідність внутрішніх цінностей, образів та ідеалів маскулінності/фемінності, неприйняття себе або окремих аспектів особистості як чоловіка чи жінки. Хотілося б більш детально поглянути на проблему: розкрити зміст і механізми явища гендерної ідентичності, обґрунтувати необхідність і можливість процесів її трансформації. Зміст цього поняття досить багатогранний. Аналіз визначень гендерної ідентичності та підходів до її вивчення дає можливість визначити дві основні складові цього поняття. До них відносяться біологічна стать і соціально-психологічні особливості особистості (маскулінність/фемінність).

З раннього віку людина ототожнює себе з певною статтю. Вона має суб'єктивне почуття статі і поступово розвиває певні риси особистості - маскулінні та фемінні. Об'єктивною умовою, що впливає на формування таких характеристик, є гендерна культура (сприйняття суспільством бажаних для чоловіків і жінок якостей), а також гендерна ідеологія (гендерне сприйняття, закріплене суспільно-політичними інститутами). Один з найавторитетніших соціологів сучасності, англієць Е. Гідденс [1, с. 38], пояснює, що не біологічна стать, а соціокультурні норми в кінцевому підсумку визначають психологічні якості, поведінку, вид діяльності, професії жінок і чоловіків. Існуючий образ маскулінності і фемінності в суспільній свідомості є лише характеристикою чоловіків або жінок в сучасній культурі. Моделі соціально затвердженої гендерної поведінки вводяться в повсякденну практику різними способами, найбільш ефективними з яких є засоби масової інформації.

Список використаних джерел

- Giddens A. The Transformation of Intimacy. Cambridge, 1997. P. 38.

Перелигіна Раїса Володимирівна,

доцентка кафедри кримінального права
та процесу Київського університету права
НАН України

ПИТАННЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Статтю 24 Конституції України встановлено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1].

Про гендерні розбіжності в самооцінках жінок і чоловіків у сфері особистої безпеки свідчать результати моніторингу Інституту соціології НАНУ, згідно з якими чоловіки почуваються більш захищеними, ніж жінки. Існують гендерні розбіжності у сприйнятті

насильства, яке жінки сприймають як серйознішу загрозу для життя, аніж чоловіки. На сьогодні з феноменами насильства й проблемами особистої безпеки жінок та чоловіків тісно пов'язаний і інший феномен – торгівля людьми. Цікавим є дослідження, проведене в межах виконання «Програми рівних можливостей», яку впроваджує Програма розвитку ООН (ПРООН) в Україні. Згідно результатів даного дослідження, чоловіки частіше зустрічаються з загрозою насильства з боку інших чоловіків і найчастіше – поза домом; натомість жінки страждають і від насильства в громадських місцях, і від близьких їм – чоловіків із їх родини, колег та керівників на роботі. Разом з тим, оприлюднені дані є неповними, оскільки багато випадків насильства лишаються невідомими громадськості. У сприйнятті українських громадян «насильство» асоціюється передусім з побиттям (фізичним насильством), сексуальною наругою, сексуальним рабством та торгівлею людьми. Такі порушення прав людини відносять до проявів насильства 68–78 % українських громадян, натомість моральне приниження, погрози, словесні образи та ігнорування інтересів насильством вважає значно менше українських громадян – 21–41 % [2, с. 65]. Розбіжності у трактуванні жінками та чоловіками певних дій як проявів насильства практично не простежуються. Однак жінки порівняно частіше визначають такі прояви насильства, як сексуальні домагання, морально-етичні приниження та знушення, тоді як чоловіки частіше визначають як насильство щодо них експлуатацію їх праці. Такі види насильства, як насильство на роботі (з боку керівника), насильство у сім'ї від батьків та інших осіб, та насильство в іншому громадському місці опитані визначали рівною мірою, незалежно від їх статі. Однак види насильства, яких зазнають і жінки, й чоловіки, мають різну ієрархію: жінки найбільше потерпають від насильства з боку партнера по шлюбу (12,2 %), насильства на роботі з боку керівника (7,9 %) та насильства на вулиці (6,2 %). Натомість чоловіки найбільше потерпають від насильства на роботі з боку керівника – 7,9 %, насильства на вулиці – 7,5 % та насильства в сім'ї з боку батьків – 3,8 %. Найчастіше і жінкам, і чоловікам погрожують звільненням, пониженням по службі чи іншими санкціями (64 % жінок проти 52 % чоловіків). Крім погроз, жінки набагато частіше зазнають знущань (23 % жінок проти 6 % чоловіків), натяків на можливість зв'язку сексуального характеру (19 % проти 6 %), сексуальних домагань (14 % проти 1 %). Також більш як удвічі частіше жінки зазнають сексуальної наруги з боку керівництва (відповідно, 14 % жінок і 6 % чоловіків). Серед форм прояву насильства на вулиці щодо чоловіків переважають побиття (76 %), словесні образи (37 %) та морально-етичні приниження (26 %). Натомість серед жінок, які пережили насильство на вулиці, 48 % зазнали сексуальних домагань, а 23 % – сексуальної наруги [2, с. 67]. Вагомим фундаментом для протиправних дій сучасного індивіда є втрата моральних цінностей та ідеалів. Тому, в основі розвитку жіночого руху повинні лежати не

феміністська ідеологія, а мораль і загальнолюдські цінності. Так, суспільство визначає умови не тільки соціального, а й біологічного вдосконалення людини. Так, біологічне здоров'я жінки дозволяє їй активно брати участь у житті суспільства, реалізувати свій творчий потенціал, створювати повноцінну сім'ю, народжувати і виховувати дітей. В той же час жінка, яка позбавлена необхідних соціальних умов життєдіяльності, втрачає свою «біологічну форму», опускається не тільки морально, але і фізично, що може служити причиною антисоціальної поведінки і вчинення злочинів. Біологічні відмінності трансформуються в соціальні поведінкові прояви. У такому розумінні бути чоловіком чи жінкою означає не володіти певними природними якостями, а виконувати певні ролі у суспільстві.

Підсумовуючи, слід зазначити, що переважна більшість форм насильства має особливості прояву, залежно від статі його жертви, що може бути пояснено особливостями суспільного становища жінок і чоловіків. Збереження в країні актуальності ситуації щодо насильства, проблем особистої безпеки та торгівлі людьми свідчить про необхідність перегляду стратегій правової системи у всіх її аспектах. Потрібен також широко доступний громадськості моніторинг виконання судових рішень і того, як правоохоронці та судді ставляться до потерпілих від гендерного насильства жінок і чоловіків з наступним оприлюдненням цих даних. Такі заходи сприятимуть підвищенню гендерної та правової культури населення. Для подолання гендерних стереотипів та змінення громадської думки, необхідно підвищити обізнаність суспільства про насильство спрямоване не лише проти жінок, а й проти чоловіків.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Амджадін Л.М., Костенко О.Ю., Лібанова Е.М. Гендерні перетворення в Україні. – Київ. ТОВ «АДЕФ-Україна», 2007. – 165 с.

Перунова Ольга Сергіївна,

начальниця відділу з питань дотримання гендерної рівності Управління моніторингу дотримання прав людини МВС України, аспірантка 2 курсу Національної академії внутрішніх справ

СУСПІЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ЛЮДЕЙ У СУСПІЛЬСТВІ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ

В умовах розбудови громадянського суспільства, вибору власної моделі поведінки та створення особистого простору, особливої актуальності набувають проблеми гендерного розвитку особистості. Саме в культурі суспільства формується концепція чоловічої і жіночої психології. Важливим етапом для кожної особистості є процес засвоєння нею соціальної ролі, визначеної для неї суспільством від